

«Razılaşdırılmışdır»

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyinin
Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidməti

«17» mart 2009-cu il

A. Əliyev

«Təsdiq edirəm»

«Atəşgah» Sığorta şirkətinin
Baş direktoru

A. Əliyev
A. Əliyev
18 fevral 2009-cu il

Avtomobilə yük daşıyıcılarının, ekspeditorların mülki məsuliyyətinin sığortası

QAYDALARI

«Atəşgah» Sığorta şirkəti
2009

MÜNDƏRICAT

- Maddə 1. Əsas anlayışlar
- Maddə 2. Ümumi müddəalar
- Maddə 3. Sığortanın predmeti
- Maddə 4. Sığorta sinfi
- Maddə 5. Sığorta ərazisi
- Maddə 6. Sığorta riski və sığorta hadisəsi
- Maddə 7. Sığorta təminatının həcmi , sığorta riskləri
- Maddə 8. Sığorta təminatında məhdudiyətlər
- Maddə 9. Sığorta məbləği
- Maddə 10. Azadolma məbləği
- Maddə 11. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası
- Maddə 12. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası
- Maddə 13. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə
- Maddə 14. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri
- Maddə 15. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması
- Maddə 16. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi
- Maddə 17. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti
- Maddə 18. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri
- Maddə 19. Sığorta haqqı
- Maddə 20. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri
- Maddə 21. Ziyanın qarşısının alınması və həcmnin azaldılması
- Maddə 22. Sığortaçı tərəfindən nəzarət
- Maddə 23. Sığorta hadisəsini sübut etmək vəzifəsi
- Maddə 24. Sığorta haqqının hesablanması və ödənilməsi
- Maddə 25. Valyuta haqqında qeyd-şərt
- Maddə 26. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı
- Maddə 27. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri
- Maddə 28. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları
- Maddə 29. Sığortalının və Sığortaçının hüquqları və vəzifələri
- Maddə 30. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti
- Maddə 31. Mübahisələrin həlli qaydası
- Maddə 32. Avtomobilə yük daşıyıcısının məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri
- Maddə 33. Ekspeditorun məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri

Maddə 1. Əsas anlayışlar

Bu Qaydalarda və bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqavilələrində aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

Sığortaçı - sığorta qanunvericiliyi əsasında sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan Sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs;

Sığortalı - sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan və faydalanan şəxsin olmaması halında Sığortaçıdan sığorta ödənişini almağa səlahiyyətli olan avtomobilə yük daşıyıcısı və ya ekspeditor qismində Sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığorta obyekt - Sığortalının sığorta olunan əmlakla bağlı qanunazidd olmayan əmlak mənafelei;

Sığorta hadisəsi - Sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin Sığortalıya, yaxud Faydalanan şəxsə ödənilməsi üçün əsas olan, Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal;

Faydalanan şəxs - Sığorta müqaviləsinə əsasən sığorta ödənişini almalı olan şəxs;

Sığortanın müddəti - sığorta risklərinin sığortalı olduğu müddət;

Sığorta məbləği - Sığorta olunan risklər üzrə Sığortaçının öhdəliyinin Sığorta müqaviləsi ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tarifi - sığorta haqqının sığorta məbləğindən faizlərlə ifadə olunmuş tarifi;

Sığorta haqqı - risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada Sığortalının Sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

Sığorta ödənişi - sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının əmlak mənafeleiə dəymiş zərərin yerini doldurmaq məqsədilə Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

Azadolma məbləği - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və Sığortalının üzərində qalan hissəsi;

Mühüm şərtlər - Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş və Sığortalı tərəfindən yerinə yetirilməməsi Sığortaçının sığorta ödənişi verməkdən imtina etməsi və ya Sığorta müqaviləsinə, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinə ləğv etməsi üçün əsas olan şərtlər;

Sığortanın ərazisi - sığorta təminatının qüvvədə olduğu ərazi;

Daşıyıcı - yükün daşınması müqaviləsi əsasında yükəndərən tərəfindən ona həvalə olunmuş yükü təyinat məntəqəsinə daşımaq və onu səlahiyyətli şəxsə təhvil vermək öhdəliyini öz üzərinə götürmüş şəxs;

Nəqliyyat-ekspeditor xidməti - istənilən nəqliyyat növü ilə yükdaşımaların təşkili və poçt rabitəsi sahəsində daşımalar istisna olmaqla, yükdaşımalar üçün zəruri olan daşıma və digər sənədlərin rəsmiləşdirilməsi üzrə xidmətlərin göstərilməsi;

Nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi - bir tərəfin (ekspeditorun) ödəniş aparmaq və digər tərəfin (müşərinin) xərcləri hesabına yüklərin daşınması ilə bağlı müqavilə ilə müəyyən olunmuş xidmətlərin yerinə yetirilməsinin təşkilini öz üzərinə götürməsi üçün əsas olan mülki-hüquqi müqavilə;

Ekspeditor - nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərini yerinə yetirən və (və ya) təşkil edən şəxs;

Kontragent - müqavilə üzrə öz üzərinə öhdəlik götürmüş fiziki, yaxud hüquqi şəxs, müqavilədə bir-biri ilə qarşılıqlı münasibətdə tərəflərdən hər biri;

Yükəndərən (göndərən) - daşıma müqaviləsi əsasında öz adından, yaxud da yük sahibinin adından çıxış edən, daşıma sənədində göstərilən fiziki və ya hüquqi şəxs.

Səlahiyyətli şəxs (yükalan) - yükü qəbul etməyə səlahiyyəti olan, yüklərin daşınmasından, yaxud nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərinin göstərilməsindən irəli gələn öhdəliklər əsasında Sığortalıya qarşı tələb irəli sürmək hüququna malik olan fiziki və ya hüquqi şəxs.

Yük – bu Qaydalara görə “yük” anlayışı müəyyən edilmiş qaydada daşıma və ya göndərilmə üçün qəbul olunmuş bütün mal və ya əmlakın ümumi adı mənasını verir; “yük” anlayışına yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulan konteyner və nəqliyyat vasitələri (qoşqu, yarımqoşqu) aid edilmir;

Təhlükəli yük – daşıma zamanı xas olduqları xüsusiyyətlər səbəbindən həyat üçün və insanların sağlamlığına təhlükə yarada, ətraf mühitə zərər yetirə, maddi qiymətliləri korlaya və ya məhv edə biləcək maddələr, onlardan hazırlanmış məmulatlar, istehsalat və ya digər təsərrüfat fəaliyyəti tullantıları;

Marşrut – nəqliyyat vasitəsinin yola düşmə və təyinat məntəqələri arasında ən yaxın və (və ya) ən məqsədəuyğun (həyata keçirilən fəaliyyətin – daşımının/göndərilmənin) hərəkət xətti;

Avtomobil – xüsusi gövdə (furqon, yük platforması, platforma, sistem və s.) ilə təchiz olunmuş yükün/konteynerin daşınması üçün nəzərdə tutulan nəqliyyat vasitəsi;

Avtodartıcı – qoşulan sistemləri yedəkləmək üçün uyğunlaşdırılmış ballast üçün nəzərdə tutulan gövdəsiz və ya xırda gövdəli avtomobil – nəqliyyat vasitəsi; avtodartıcıların aşağıdakı növləri var:

- a) yəhərli dartıcı (yarımqoşqular üçün);
- b) yedək maşını (qoşqular üçün).

Qoşqu – avtomobilə yedəyə alınması nəzərdə tutulan nəqliyyat vasitəsi;

Yarımqoşqu – bir hissəsinin avtomobilə, axırının isə yarımqoşqunun və onun çəkisinin cüzi bir hissəsini öz üzərinə götürə biləcəyi bir şəkildə avtomobilə qoşulma üçün nəzərdə tutulan qoşqu – nəqliyyat vasitəsi;

Avtoqatar – avtomobildən (yük, yaxud dartıcı), dartı-qoşqu qurğusu (qurğuları) ilə birləşən yarımqoşqudan və (yaxud) qoşqu(lar)dan ibarət avtomobil qatarı (“qoşulma”); avtoqatarların aşağıdakı növləri var:

- a) yük avtomobili-qoşqu tərkibli avtoqatar;
- b) dartıcı-qoşqu tərkibli avtoqatar;
- c) dartıcı-yarımqoşqu-qoşqu tərkibli avtoqatar.

Bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit – bu Qaydalara əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, “bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit” anlayışı Sığortaçının bir avtomobil, yaxud bir avtoqatar üzrə sığorta ödənişinin limiti (son həddi) mənasını verir;

Konteyner – malların daşınması zamanı bir neçə dəfə istifadə olunmaq üçün nəzərdə tutulan, xüsusi olaraq, yüklərin aralıq yüklənməsi olmadan nəqliyyatın müxtəlif növləri ilə daşınma üçün nəzərdə tutulmuş, gövdəyə yerləşdirilmək üçün tam və ya qismən qapalı qab rolunu oynayan daşıma avadanlığı (çıxma furqon, sistem və ya digər buna bənzər konstruksiya); “Konteyner” termini konteynerin göstərilən növə uyğun qurğularını və avadanlığını özündə cəmləşdirir, bir şərtlə ki, bu cür qurğular və avadanlıq konteynerlə birgə daşınmış olsun. “Konteyner” termini “nəqliyyat vasitəsi” anlayışına daxil edilmir və nəqliyyat vasitələri üçün nəzərdə tutulan qurğuları və ya ehtiyat hissələrini, habelə qablaşdırmanı əhatə etmir;

Ərizə - Sığorta olunmaq məqsədilə Sığortalı tərəfindən doldurulan ərizə forması; ərizə formasında sığorta predmetinə dair Sığortalı tərəfindən göstərilən bütün məlumat və halların həqiqətə uyğun və dolğun olması bu Sığorta müqaviləsinin Mühüm şərtidir.

Yükün/konteynerin/qoşqunun itməsi –daşıma/göndərilmə müqaviləsi əsasında həvalə olunmuş yükün/konteynerin/qoşqunun oğurlanması;

Yükün/konteynerin/qoşqunun korlanması – fiziki bütövlüyün pozulması, mənfə dəyişikliklər, keyfiyyətin pisləşməsi;

Yükün/konteynerin/qoşqunun məhv olması – zədələnmiş yükün/konteynerin/qoşqunun bərpa qeyri-mümkün olduğu, yaxud da bərpa xərcləri sığorta hadisəsi baş verdiyi tarixdə həqiqi dəyərə bərabər olduğu və ya onu ötdüyü hallarda baş verən korlanma.

Assistans şirkəti - sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən hüquqi şəxs;

Maddə 2. Ümumi müddəalar

2.1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq konvensiyalar da daxil olmaqla, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, beynəlxalq nəqliyyat qanunvericiliyinə müvafiq olaraq işlənib hazırlanmış və tətbiq olunurlar. Bu Qaydalar avtomobillə yük daşıyıcılarının və ekspeditorların yüklərin daxili və beynəlxalq daşımaları və göndərilməsi sahəsində öz fəaliyyətlərini həyata keçirmələri zamanı onların mülki məsuliyyətinin sığortası müqaviləsinin şərtlərini və bağlanması qaydasını müəyyən edir. Sığorta müqaviləsinin bağlanması və icrası zamanı tərəflər aşağıdakıları rəhbər tuturlar:

- a) Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyini;
- b) məcburi qaydada və ya daşıma müqaviləsinin şərtlərindən irəli gələrək, beynəlxalq nəqliyyat konvensiyalarının müddəalarını;
- c) müvafiq ölkənin nəqliyyat qanunvericiliyinin müddəalarını;
- ç) Sığorta müqaviləsinin müddəalarını.

2.2. Bu Qaydalara müvafiq olaraq, Sığorta müqaviləsinə əsasən həm Sığortalının məsuliyyət riski, həm də belə bir məsuliyyətin həvalə oluna biləcəyi digər şəxsin (Sığorta olunanın) məsuliyyət riski sığortalana bilər. Zərər yetirməyə görə məsuliyyət riski sığortalanan şəxsin adı Sığorta müqaviləsində göstərilməlidir və əgər Sığorta olunanın adı Sığorta müqaviləsində göstərilməzsə, bu zaman Sığortalının özünün məsuliyyət riski sığortalanan hesab olunur. Sığorta müqaviləsi ilə Sığorta olunanın məsuliyyəti ilə bağlı sığorta müdafiəsi nəzərdə tutulduğu hallarda bu Qaydaların bütün müddəaları və Sığorta müqaviləsinin şərtləri Sığortalının, yaxud da müvafiq olaraq Sığorta olunanın fəaliyyətinə tətbiq olunan hissəsi ilə bağlı həm Sığortalı, həm də Sığorta olunan üçün məcburi hesab olunur.

2.3. Bu Qaydalara əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə digər şərtlər nəzərdə tutulmadığı təqdirdə, yükün öz və (və ya) icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması və yola salınması ilə əlaqədar olaraq, Sığortalının məsuliyyət riski "Barələrində müvafiq sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələrinin siyahısı"nda göstərilən həmin nəqliyyat vasitələrindən istifadə zamanı sığortalanan hesab olunur.

2.3.1. Öz nəqliyyat vasitələrindən istifadə ilə bağlı xüsusi qeyd: yükün daşınması/göndərilməsi sığorta təminatı ilə o şərtlə əhatə olunur ki, avtoqatarın tərkibi "Barələrində müvafiq sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələrinin siyahısı"nda göstərilən nəqliyyat vasitələrindən təşkil edilmiş olsun.

2.3.2. İcarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələrindən istifadə ilə bağlı xüsusi qeyd: icarə müqaviləsi əsasında Sığortalı tərəfindən istifadə olunan nəqliyyat vasitələri ilə daşıma Sığortalının daşıyıcı/ekspeditor qismində göstərilədiyi yol vərəqəsi və mal-nəqliyyat qaiməsi (o cümlədən, qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər nəqliyyat sənədləri) rəsmiləşdirildiyi təqdirdə sığorta təminatı ilə əhatə olunur.

Maddə 3. Sığortanın predmeti

Bu Qaydalara əsasən sığortanın predmeti Sığortalının ekspeditor, yaxud yüklərin avtomobil nəqliyyat növü ilə daşıyıcısı qismində öz fəaliyyətini həyata keçirdiyi zaman üçüncü tərəflərə vurduğu zərəri qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada ödəmək vəzifəsi ilə bağlı onun qanunvericiliyə zidd olmayan əmlak mənafelelidir.

Maddə 4. Sığorta sinfi

Bu Qaydalara əsasən təqdim olunan sığorta məhsulu məsuliyyətin sığortası sinfinə aiddir.

Maddə 5. Sığorta ərazisi

Bu Qaydalara müvafiq olaraq, sığorta ərazisi Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunur və "sığorta ərazisi" anlayışı aşağıdakı mənanı verir: daşıma marşrutu, yaxud da aşağıda sadalananlardan biri: hüdudlarında yükün daşınmasının/göndərilməsinin həyata keçirildiyi yaşayış məntəqəsi, region və ölkə.

Maddə 6. Sığorta riski və sığorta hadisəsi

6.1. Sığorta riskləri sığorta müqaviləsində göstərilməlidir.

6.2. Sığortanın həyata keçirildiyi, Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş vermiş, nəticədə Sığortalının mülki məsuliyyətinin yarandığı və Sığortaçının isə sığorta ödənişini vermək öhdəliyinin yarandığı hal zamanı baş verən hadisə sığorta hadisəsi kimi qəbul edilir.

6.3. Hadisə sığorta hadisəsi kimi tanındığı zaman, Sığortaçı həm özü tərəfindən könüllü qaydada təsdiq

yük/konteyner yükə, qanuni sahibə, yaxud da digər daşıyıcıya təhvil verilənədək), yəni:

- a) üçüncü şəxslərin əmlakının məhv olması, yaxud korlanması;
- b) üçüncü şəxslərin həyatına və (yaxud) sağlamlığına zərər vurulması.

7.2.1. Bu Qaydaların 7.2-ci bəndinin "b" yarım-bəndində göstərilən hadisələr baş verdiyi zaman sığorta ödənişi zərərçəkənə (onun vərəsələrinə) kompensasiya edilməli olan məbləğin hesablanması özündə əks etdirən məhkəmə qərarı əsasında ödənilir.

7.2.2. Ödənişin həcmi və xarakteri zərərin vurulduğu ölkədə qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən olunur.

7.3. «daşıma prosesi zamanı qoşqunun/konteynerin itməsi, məhv olması, yaxud korlanması nəticəsində Sığortalının onun sahibi qarşısında mülki məsuliyyəti»

Hazırkı bəndə əsasən, yüklə, yaxud yüksüz daşımaya/göndərilməyə qəbul olunmuş qoşqu (daşıma/göndərilmə müqaviləsinə müvafiq olaraq, yarımqoşqu/konteyner Sığortalı tərəfindən qəbul edildiyi andan etibarən və qoşqu/konteyner yükə, qanuni sahibə, yaxud da digər daşıyıcıya təhvil verilənədək) qəbul edildiyi andan etibarən Sığortalının mülki məsuliyyət riski sığortalana bilər.

7.3.1. «qoşqunun, konteynerin daşıma prosesi zamanı itməsi, məhv olması, yaxud korlanması nəticəsində Sığortalının onun sahibi qarşısında mülki məsuliyyət» riski üzrə xüsusi şərt: avtomobil şinlərinin, təkər disklərinin, yaxud qoşqu (yarımqoşqu) tentinin korlanması, məhv olması şəklində ifadə olunan zərər yalnız baş vermiş sığorta hadisəsi nəticəsində qoşqunun (yarımqoşqunun) digər korlanması vəziyyətləri mövcud olduğu hallarda kompensasiya edilir.

7.4. «Sığortalının xərcləri»

Hazırkı bəndə əsasən, Sığortalının bu Qaydaların 7.1–7.3-cü bəndlərində sadalanan hadisələrlə birbaşa və dolayısi ilə əlaqə zamanı baş verən əlavə xərcləri sığortalana bilər, yəni:

- a) Sığortalının sığorta hadisəsinin səbəblərinin və şəraitlərinin ilkin aydınlaşdırılması məqsədilə çəkilən zəruri və məqsədəuyğun xərcləri, habelə iş məhkəməyə verilməzdən öncə Sığortalıya qarşı tələblər irəli sürüldüyü zaman (xüsusən də, müstəqil ekspertizanın aparılmasına və s. çəkilən xərclər) onun mənafeələrinin müdafiəsi üzrə xərcləri;
- b) arbitraj və məhkəmə orqanlarında işlərin aparılmasına dair xərclər;
- c) korlanmış yükün (yükün qalıqlarının) məhv edilməsinə dair xərclər;
- ç) nəqliyyat vasitəsinin yolun işlək hissəsi olan ərazidən çıxması və ya sürüşməsi hallarında onun qaldırılması və dartılıb çıxarılması üçün çəkilən xərclər.

7.4.1. Sığortalının, barəsində sığortalanma həyata keçirilən xərcləri Sığorta müqaviləsində göstərilməlidir.

Maddə 8. Sığorta təminatında məhdudiyətlər

8.1. Hazırkı Qaydalara əsasən, Sığortalının aşağıdakılar nəticəsində baş verən mülki məsuliyyəti sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.1.1. istənilən növdən olan hərbi əməliyyatlar, yaxud hərbi tədbirlər və onların nəticələri, habelə vətəndaş müharibələri, terror aktları, mülki iğtişələr və tətillər;

8.1.2. dövlət orqanlarının və ya hərbi qurumların nümayəndələrinin hərəkətləri (yükün müsadirə olunması, rekvizisiyası, həbsi, çıxarılması, müvəqqəti saxlanması və məhv edilməsi);

8.1.3. atom enerjisinin, yaxud radioaktiv materialların istənilən tətbiqi ilə əlaqədar olan atom partlayışının, radiasiyanın, yaxud radioaktiv çirklənmənin birbaşa və ya dolayı təsirləri;

8.1.4. qarşısalınmaz qüvvənin, yaxud digər fors-majör vəziyyətlərinin təsirləri;

8.1.5. daşıma və ya nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi üzrə Sığortalının (Sığortalının işçisinin, nümayəndəsinin), Faydalanan şəxsin, Sığortalının kontragentinin qərəzli hərəkətləri.

«Sığortalının işçisi» anlayışı burada və daha sonralar mətdə əmək müqaviləsi əsasında işi yerinə yetirən şəxslər mənasını verir.

«Sığortalının nümayəndəsi» burada və daha sonralar mətdə daşıma (nəqliyyat-ekspeditor) müqaviləsindən irəli gələn öhdəliklərin icrası məqsədilə Sığortalı və (yaxud) Sığortalının kontragenti tərəfindən tələb edilmiş istənilən şəxslər, o cümlədən, mülki-hüquqi müqavilə əsasında Sığortalıya xidmətlər göstərən şəxslər mənasını verir.

8.1.6. Sığortalının işçisinin, nümayəndəsinin, Faydalanan şəxsin alkoqolun, narkotik, yaxud da toksik maddələrin təsiri ilə sərxoş olması;

8.1.7. daşıma yükün qablaşdırılmasının (yığılıb bağlanması) müəyyən olunmuş tələblərə uyğun yerinə yetirilməməsi, habelə mallar göndərildiyi zaman korlanmış qablaşdırma;

8.1.8. yük-göndərənin düzgün (pozulmamış) plombları ilə üstüörtülü saz nəqliyyat vasitələrində, konteynerlərdə çatdırılan yükün əskik gəlməsi;

8.1.9. Sığortalının daşıma (nəqliyyat-ekspeditor) müqaviləsi üzrə Sifarişçi (yük-göndərən/yükə)

qismində çıxış edən kontragenti tərəfindən qüvvədə olan nəqliyyat qanunvericiliyinə müvafiq olaraq, bu müqavilədən irəli gələn öhdəliklərin icra olunmaması və ya pozulması;

8.1.10. yükün təbii itkisi də daxil olmaqla onun daşınması zamanı təbii xüsusiyyətlərinin özünü büruzə verməsi;

8.1.11. Faydalanan şəxs, Sığortalının işçiləri, nümayəndələri tərəfindən qanunla qorunan sirri, yaxud da digər məxfi informasiyanı təşkil edən məlumatların açıqlanması, yaxud da öz məqsədləri üçün istifadə olunması;

8.2. Yükün Sığortalı tərəfindən onun öz və ya icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması, yaxud nəqliyyatla göndərilməsi həyata keçirildiyi hallarda aşağıdakı vəziyyətlərdə baş verən hadisə sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.2.1. sürücü tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin spirtli içkilərin, narkotik, yaxud toksik maddələrin təsiri altında sərxoşluq vəziyyətində idarə olunması ilə ifadə olunan yol hərəkəti qaydalarının pozulması, o cümlədən, nəqliyyat vasitəsini idarə edən sürücünün tibbi yoxlamadan (ekspertizadan) keçməkdən imtina etməsi;

8.2.2. nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması: nəqliyyat vasitələrindən nasaz vəziyyətdə və onların yol hərəkəti qaydalarına əsasən istismarının qadağan olunduğu şəraitlərdə, o cümlədən müəyyən olunmuş qaydada texniki müayinədən keçməmiş nəqliyyat vasitələrindən istifadənin qadağan olunması;

8.2.3. konkret növdən olan yükün daşınmasına uyğun olmayan nəqliyyat vasitəsindən, konteynerdən istifadə olunması;

8.2.4. bir nəqliyyat vasitəsində daşınma üçün nəzərdə tutulan malın və (yaxud) konteynerin çəkisi həmin nəqliyyat vasitəsinin yükqötürmə qabiliyyətini ötdüyü hallarda nəqliyyat vasitələrindən istifadə olunması.

8.3. Hazırkı Qaydalara müvafiq olaraq, Sığortalının aşağıdakı şəraitlərdə baş vermiş mülki məsuliyyətinin bağlanması sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.3.1. başvermə halına görə sığortanın həyata keçirildiyi, Sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə baş vermiş və Sığortalıya məlum olmuş hadisə;

8.3.2. başvermə halına görə sığortalanmanın həyata keçirildiyi, sığorta ərazisindən və ya sığortalanmanın qüvvədə olduğu müddətdən kənar baş vermiş hadisə;

8.3.3. Əgər Sığortalı hazırkı Qaydalarla müəyyən olunmuş müddətdə və formada (hazırkı Qaydaların 18.1-ci bəndi) Sığortaçıya sığorta riskinin artması barədə məlumat verməzsə, başvermə halına görə sığortalanmanın həyata keçirildiyi, həmin sığorta riskinin artmasından sonra baş vermiş hadisə;

8.3.4. Sığorta müqaviləsi bağlanan zaman Sığortalı tərəfindən Sığortaçıya sığorta obyektini barədə yalan məlumatlar verilməsi;

8.3.5. qaçaqmalçılıq yolu ilə və qeyri-qanuni ticarət yüklərinin daşınması/nəqliyyat-ekspeditor xidmətinin göstərilməsi. Qaçaqmalçılıq yolu ilə yükün (qeyri-qanuni ticarət yükünün) daşınması faktı müvafiq hadisələri başdırmaq səlahiyyətinə malik hakimiyyət orqanı (vəzifəli şəxs) tərəfindən verilmiş sənəd və ya sənədlərlə (təyinatlar, protokollar, qərarlar, qəraradlar, hökmlər) təsdiqlənir.

8.3.6. yükalanın yükü qəbul etməkdən imtina etməsi.

8.4. Bu Qaydalara görə aşağıdakılara təminat verilmir:

8.4.1. mənəvi ziyan;

8.4.2. işgüzar nüfuza vurulan ziyan;

8.4.3. əldən çıxmış fayda;

8.4.4. yararlılıq müddəti ötmüş yüklərə vurulan ziyan;

8.4.5. müqavilə öhdəliklərinin icra olunmamasına, yaxud lazımınca icra olunmamasına görə dəbbə pulunun (cərimə, penya) ödənilməsi ilə bağlı cərimə sanksiyaları;

8.4.6. Sığortalının işçilərinin həyatına, sağlamlığına və (yaxud) əmlakına vurulan ziyan;

8.4.7. dolayı itkilər;

8.4.8. Sığortaçı ilə yazılı razılaşma olmadan Sığortalı tərəfindən üçüncü şəxslərə ödənilən zərər;

8.4.9. aşağıda sadalanan bərpə xərcləri:

a) korlanmış əmlakın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, modernləşdirilməsi ilə bağlı yaranan əlavə xərclər;

b) korlanmış əmlakın müvəqqəti və ya köməkçi təmiri ilə bağlı yaranan xərclər;

c) müddətliliyə görə çəkilən xərclər;

ç) lazım olandan artıq çəkilmiş xərclər.

8.5. Əgər Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, aşağıdakı vəziyyətlərdə baş vermiş hadisələr sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.5.1. müşayiətedici daşıma sənədlərində yükün daşınması, yüklənməsi və boşaldılması zamanı onun xüsusi şərtlər və ya ehtiyatlılıq tədbirləri tələb edən xüsusi və spesifik xüsusiyyətləri barədə göstərişlərin icra olunmaması;

8.5.2. ətraf təbii mühitə zərər vurulması;

8.5.3. nəqliyyat vasitəsi hərəkət marşrutu boyunca avtomobillərin duracağı və sürücülərin istirahəti üçün xüsusi olaraq ayrılmış və (yaxud) daim qorunan, olduğu ölkənin yol hərəkəti qaydalarına müvafiq şəkildə qorulan yerlərdən kənar saxlanıldığı zaman (qəza nəqliyyat vasitələri istisna edilməklə) yükün oğurlanması.

Bu Qaydaların məqsədləri üçün: qorunan duracaq anlayışı avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin uzun müddət yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş, nəqliyyat vasitələrinin giriş-çıxışının buraxılış rejimində gecə-gündüz dəyişməyə keçirildiyi ərazi mənasını verir; xüsusi olaraq ayrılmış duracaq anlayışı isə avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin uzun müddət yerləşdirilməsi üçün ayrıca nəzərdə tutulmuş ərazi mənasını verir.

8.5.4. yüklərin şəxsi və ya icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması/göndərilməsi ilə əlaqədar olaraq, onların "Barələrində sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələri Siyahısı"nda göstərilməyən nəqliyyat vasitələri ilə daşınmasına görə məsuliyyət;

8.5.5. nomenklaturası Sığortalı tərəfindən sığorta barədə Ərizədə müəyyən olunmamış yüklərin daşınması və itməsi.

8.5.6. qiymətli yüklərin daşınmasına görə məsuliyyət:

- a) qiymətli metalların külçələri və onlardan hazırlanmış məmulatlar;
- b) daş-qaş cavahirat və zərgərlik məmulatları;
- c) banknotlar və sikkələr;
- ç) istiqrazlar, ödəniş vasitələri və digər növdən olan qiymətli kağızlar;
- d) incəsənət əsərləri;
- e) cins heyvanlar.

8.5.7. əmtə dəyərinin itirilməsinin əvəzinin ödənilməsi barədə tələblər.

8.6. Hazırkı Qaydalara müvafiq olaraq, nəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyəti sığorta ilə əhatə olunmur və sığorta hadisəsi hesab edilmir.

Maddə 9. Sığorta məbləği

9.1. Sığorta müqaviləsi bağlandığı zaman tərəflərin razılığı əsasında Sığortaçının sığorta təminatının ayrı-ayrı növləri üzrə məsuliyyət limitləri müəyyən oluna bilər, məsələn:

- a) bir sığorta hadisəsi üzrə limit;
- b) ayrı-ayrı risklərlə bağlı limit (risk üzrə limit);
- c) bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit;
- ç) Sığortalının bu Qaydaların 7.4-cü bəndində göstərilən xərclərinin ödənilməsi üzrə limit və s.

9.2. Sığorta təminatının Sığorta müqaviləsində göstərilən ayrı-ayrı növləri üzrə sığorta məbləği və məsuliyyət limiti sığorta ödənişinin ən son ödəniş məbləğləridir.

9.3. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində tərəflərin razılığına əsasən, sığorta məbləğinin təminatı Sığorta müqaviləsinə əlavə müqavilə bağlamaq yolu ilə artırıla bilər. Bu halda sığorta məbləğinin artırılması Sığorta müqaviləsinə əlavə müqavilə şəklində rəsmiləşdirilir və bu zaman Sığortalı sığorta məbləğinin artımına mütənasib ölçüdə əlavə sığorta haqqı ödəyir.

Maddə 10. Azadolma məbləği

10.1. Tərəflərin razılığına əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə Sığortalının zərərlərin ödənilməsi üzrə xüsusi olaraq - azadolma məbləği nəzərdə tutula bilər. Azadolma məbləği Sığortaçı tərəfindən ödənilməli olmayan sığorta məbləğinin mütləq ölçüdə və ya faiz nisbətində zərər hissəsidir.

10.2. Azadolma məbləği sığorta təminatının bütün və ayrı-ayrı hissələri üzrə müəyyən olunur.

10.3. Azadolma məbləği hər bir sığorta hadisəsinə aiddir.

Maddə 11. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası

11.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı Sığorta müqaviləsinə Sığortalı ilə bağlayır.

11.2. Sığorta müqaviləsinə bağlamaqdan ötrü Sığortalı özünə məlum olan, Sığortaçının sığorta riskinin təminatını müəyyənləşdirməsinə təsir edə biləcək halları özündə əks etdirən, müəyyən olunmuş formada yazılı ərizəni dolduraraq Sığortaçıya təqdim etməlidir. Bu ərizə Sığorta müqaviləsinin tərkib hissəsi hesab edilir.

11.3. Sığortalının ərizəsində aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapmalıdır:

- 11.3.1. Sığortalının adı (fiziki şəxs olduqda, həmçinin soyadı və atasının adı), ünvanı və telefon nömrəsi;
- 11.3.2. Sığortala obyektində məlumat;
- 11.3.3. Riskin dərəcəsini və sığorta haqqını müəyyənləşdirmək üçün lazım olan digər məlumatlar.

11.4. Sığorta müqaviləsi yazılı formada, tərəflərin bu Qaydalar əsasında Sığorta müqaviləsinə tərtib edərək müvafiq imzalaması yolu ilə bağlanır.

11.5. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı özünə məlum olan və Sığortaçının sığorta müqaviləsindən istifadə etməyə, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

11.6. Eyni sığorta marağı ilə bağlı bir neçə sığortaçı ilə Sığorta müqaviləsi bağlayan Sığortalı bu barədə Sığortaçılardan hər birinə məlumat verməlidir. Həmin məlumatda digər sığortaçının adı və müvafiq sığorta marağı göstərilməlidir. Tələb edildikdə bu məlumatları təsdiq edən müvafiq sənədlər təqdim olunmalıdır.

11.7. Sığorta obyektini bir neçə sığortaçıda sığortaladığı halda, sığortaçılar Sığortalı qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 12. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası

12.1. Sığorta müqaviləsinə edilən əlavələr və dəyişikliklər yazılı formada tərtib olunmalı və hər iki tərəfdən imzalanmalıdır.

12.2. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:

12.2.1. Sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;

12.2.2. Qanunvericilikdə müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, Sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya Sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda;

12.2.3. Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;

12.2.4. Sığortaçı Sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirdikdə;

12.2.5. Sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;

12.2.6. Sığortalı sığorta haqqını qanunvericilikdə və Sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;

12.2.7. Qanunvericilikdə müəyyən edilmiş digər hallarda.

Maddə 13. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə

13.1. Bu Qaydaların 12.2-ci bəndində göstərilən hallarda Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda, Sığorta müqaviləsinə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.

13.2. Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin tərəflərin başqa cür razılaşmasına əsasən, sığorta müqaviləsinə Sığortalının və ya Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, bu barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 (otuz) gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 (altmış) gün, üç aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 (beş) iş günü əvvəl), tələbini bildirdiyi yazılı bildiriş göndərməlidir. Belə bildiriş Sığorta müqaviləsinin ləğvi tarixini özündə əks etdirərək Sığortalının və ya Sığortaçının Sığorta müqaviləsində göstərilən ünvanına göndərildikdə, Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən ləğv edilmiş sayılır. Bu bildirişin poçt vasitəsilə göndərilməsi, yuxarıda göstəriləni kimi, həmin xəbərdarlığın edilməsi faktının sübut edilməsi üçün kifayətdir və Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən və vaxtdan etibarsız sayılacaq.

Maddə 14. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

14.1. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla Sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını ona qaytarır;

14.2. Sığorta müqaviləsinə Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqqını mütləq Sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb Sığortalının Sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını qaytarır.

14.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam vermə anınadək Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi edilmişdirsə, sığorta haqqı Sığortalıya qaytarılmır.

14.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anıadək Sığortaçı müqavilədən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının Sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Qaydaların 14.1-ci və 14.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

14.5. Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının yenidən hesablanmalı olması halında Sığortaçı bunlardan hər hansı daha yüksək olmasından asılı olaraq, artıq qazanılmış sığorta haqqını və ya hər hansı minimal və (və ya) depozit sığorta haqqının qısamüddətli hissəsini saxlamaq hüququna malikdir.

Maddə 15. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması

Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı və Sığortaçı qanunvericiliyə zidd olmayan başqa şərtlər barədə razılığa gələ bilərlər.

Maddə 16. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi

Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, Sığorta müqaviləsi sığorta haqqının ilk ödənilməsinin və ya tam ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.

Maddə 17. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti

Sığorta yalnız sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən sığorta hadisələrini əhatə edir.

Maddə 18. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

18.1. Sığortalı Sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra meydana çıxan və Sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən sığorta riskinin artması ilə bağlı bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

18.2. Sığorta riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına təsir göstərə bilən hallar haqqında məlumatı aldıqdan sonra Sığortaçı :

18.2.1. Sığorta müqaviləsinə müvafiq dəyişikliklər edə bilər;

18.2.2. əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə tələb edə bilər;

18.2.3. bu şərait yaranıqdan sonra Sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər.

Maddə 19. Sığorta haqqı

Sığorta haqqı sığorta tariflərinə əsasən hesablanır.

Maddə 20. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri

20.1. Bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə Sığortalı, yaxud Faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində Sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

20.2. Sığorta müqaviləsində, yaxud şəhadətnaməsində sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə məlumat verməyin müddəti və (və yaxud) metodu göstərilmişdirsə, bu müəyyən olunmuş müddətdə və həmin metodla həyata keçirilməlidir.

20.3. Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcminin müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməlidir.

20.4. Sığortalı Sığortaçıya araşdırma aparmağa və ona zərərin baş verdiyi şəraiti, onun xarakteri və həcmi müəyyənləşdirmək üçün əhəmiyyət daşıyan sənədlərlə maneəsiz tanış olmaq imkanını verməlidir;

20.5. Sığorta təminatı verildikdən sonra Sığortalının itkiləri üçüncü şəxslər tərəfindən tam şəkildə, yaxud qismən ödənilərsə, o cümlədən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş iddia müddəti ərzində qanuna görə Sığortalının sığorta təminatını əldə etmək hüququndan tam şəkildə və ya qismən məhrum edən şərait yaranarsa, üçüncü şəxslərdən vəsaitləri aldıqdan sonra, yaxud Sığortaçıdan qanun əsasında sığorta təminatının müvafiq hissəsini Sığortaçıya qaytarmaq əsasında ödənişinin ödənilmə tələbi alındıqdan sonra 5 iş günü ərzində müvafiq məbləği Sığortaçıya qaytarmalıdır.

20.6. Sığorta hadisəsinin baş verməsi və vurulan zərərin həcmi sübuta yetirilməsi öhdəliyini Sığortalı öz üzərinə götürür.

Maddə 21. Zıyanın qarşısının alınması və həcmnin azaldılması

Bu sığorta ilə əhatə olunmasından asılı olmayaraq, Sığortalı artıq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətin azaldılması və gələcəkdə baş verə biləcək belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə bütün ağılabatan və zəruri tədbirləri görməyə borcludur. Sığortalının belə tədbirləri görməməsinin birbaşa və ya dolaylı nəticəsi olaraq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətə münasibətdə sığorta təminatı verilmir. Belə tədbirlər həyata keçirilərkən Sığortalı Sığortaçının verdiyi bütün təlimatları yerinə yetirməyə borcludur.

Maddə 22. Sığortaçı tərəfindən nəzarət

22.1. Sığortaçı sığorta hadisəsi və onun nəticələri barədə Sığortalının bütün hərəkətlərinə nəzarət etmək üçün sığorta ödənişinin verilməsinə təsir göstərən bütün məsələlər barədə qərar vermək imkanına malik olmalıdır.

22.2. Sığortalı sığorta hadisəsi nəticəsində zərər çəkmiş bütün əmlakı Sığortaçı onlara baxış keçirənə qədər zədəli olduğu vəziyyətdə qoruyub saxlamalıdır.

22.3. Sığortaçı, həmçinin onun səlahiyyət verdiyi istənilən şəxs üzərinə heç bir məsuliyyət götürmədən və ya sığorta müqaviləsi üzrə Sığortaçının hər hansı hüquqlarını azaltmadan zərərin baş verdiyi binaya girmək, onu təmirə və ya sahibliyinə götürmək və sahibliyində saxlamaq, həmçinin istənilən Sığorta olunan əmlakı sahibliyinə keçirmək və ya onun hər hansı ağılabatan məqsədlər üçün və üsullarla Sığortaçıya verilməsini tələb etmək hüququna malikdir. Əgər yuxarıda sadalanan şərtlər yerinə yetirilməzsə, sığorta ödənişi verilmir.

22.4. Sığortalı sığorta hadisəsinə aid olan bütün sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməli, həmçinin hadisənin bütün digər iştirakçılarının və sığorta hadisəsi ilə əlaqəli məsələlərə baxan səlahiyyətli orqanlarının fəaliyyətləri barədə ona dərhal xəbər verməlidir.

22.5. Sığortalının Sığortaçı ilə ilkin razılıq olmadan öz məsuliyyətinin tanınmasına yönəlmiş hər hansı hərəkəti etməyə, saziş bağlamağa və ya vəd verməyə hüququ yoxdur.

22.6. Sığortaçı sığorta hadisəsi ilə bağlı bütün rəsmi və qeyri-rəsmi araşdırmalarda Sığortalının nümayəndələrini öz hesabına təmsil və müdafiə edə bilər.

Maddə 23. Sığorta hadisəsini sübut etmək vəzifəsi

23.1. Sığorta hadisəsi faktının və dəyən zərərin həcmnin sübut edilməsi vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

23.2. Sığorta hadisəsi faktının və şəraitinin, itkilərin həcmnin təsdiq edilməsi üçün qanunvericilik və sığorta qaydaları ilə uyğun olaraq tələb olunan sənədlər də daxil olmaqla, Sığortalı özündə olan bütün sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir.

Maddə 24. Sığorta haqqının hesablanması və ödənilməsi

24.1. Sığorta haqqının məbləği və ya onun hesablanması və ödənilməsi qaydası Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

24.2. Sığorta haqqını nağdsız formada ödəyərkən Sığortalı ödəniş tapşırığında sığorta haqqının ödənilməsinin əsasını təşkil edən Sığorta müqaviləsinin, yaxud sığorta şəhadətnaməsinin nömrəsinə istinad etməlidir.

24.3. Sığorta haqqının ödənilməsi qaydası və forması Sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

24.4. Sığorta haqqı onun Sığortaçının bank hesabına daxil olduğu və ya Sığortaçı tərəfindən nağd ödəniş formasında alındığı gün ödənilmiş hesab olunur.

Maddə 25. Valyuta haqqında qeyd-şərt

25.1. Xarici valyutadan, habelə öhdəliklər üzrə hesablaşmaların aparılması zamanı xarici valyuta ilə ifadə olunan ödəmə sənədlərindən istifadə olunmasına qanunla müəyyən olunmuş hallarda, qaydada və şərtlərlə uyğun olaraq onlar üçün müəyyən olunmuş qaydada yol verilir.

25.2. Sığorta məbləği, azadolma məbləği və tələblər Sığorta müqaviləsində xarici valyuta ilə ifadə olunduğu hallarda, bütün ödənişlər ya Azərbaycan Respublikası Milli Bankının ödənişin həyata keçirildiyi

tarixə olan rəsmi məzənnəsi əsasında Azərbaycan manatı ilə, ya da Azərbaycan Respublikasının valyuta qanunvericiliyinə müvafiq olduğu hallarda hər hansı xarici valyuta ilə həyata keçirilə bilər.

25.3. Əgər sığorta ödənişinin verilməsi üçün əsas olan sənədlər Azərbaycan manatı və ya Sığorta müqaviləsinin valyutasından fərqli valyutada ifadə olunmuşdursa, Sığorta müqaviləsinin ifadə olunduğu valyutaya çevirmə Azərbaycan Respublikası Milli Bankının həmin sənədin buraxıldığı tarixə uyğun rəsmi məzənnəsi əsasında həyata keçirilir.

Maddə 26. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

26.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını, həmçinin Sığorta olunan əmlaka dəymiş zərərin həcmi göstərən bütün sənədləri, o cümlədən aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

26.1.1. sığorta hadisəsi haqqında yazılı ərizə;

26.1.2. Sığorta müqaviləsinin (sığorta şəhadətnaməsinin) əsli;

26.1.3. sığorta hadisəsinin baş verməsini faktını təsdiq edən sənədlər;

Sığorta ödənişi Sığortalının sığorta hadisəsi barədə yazılı ərizəsi əsasında həyata keçirilir. Sığortalı sığorta ödənişinin aparılması barədə ərizəyə sənədlərin, o cümlədən, zərərin vurulması faktını və zərərin güman edilən ölçüsünü təsdiq edən səlahiyyətli orqanlar tərəfindən verilmiş sənədlərin əslini və ya nüsxələrini əlavə edir. Bu sənədlərə aiddir:

26.1.3.1. Sığortalıya qarşı əlavə olunmuş sənədlərlə birgə irəli sürülən iddia (Sığortalının cavabdeh olduğunu əks etdirən iddia ərizəsi; Sığortalının üzərinə üçüncü şəxslərin həyatına, sağlamlığına, yaxud əmlakına vurulmuş zərərin ödənilməsi öhdəliyini qoyan məhkəmə qərarı); Zərər vurulması barədə iddia məhkəmədənənzər tənzimləndiyi hallarda zərərin vurulması faktını və ölçüsünü təsdiq edən bütün zəruri sənədlər

26.1.3.2. yükün/konteynerin/qoşqunun daşımaya, göndərilməyə qəbul edilməsini təsdiq edən sənədlər; beynəlxalq daşımalarla bağlı olaraq, sənədlərdə gömrük orqanlarının qeydi öz əksini tapmalıdır;

26.1.3.3. daşıma/göndərilmə müqaviləsi, tələbnamə, yol vərəqəsi, daşıma/göndərilmə üzrə xidmət haqlarının ödənilməsinə dair məlumatlar;

26.1.3.4. yükə dair sənədlər – qaimələr, hesab-fakturalar, qablaşdırma vərəqələri, mal-nəqliyyat qaimələri (o cümlədən, mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, digər nəqliyyat sənədləri);

26.1.3.5. Sığortalının (sürücünün) hadisənin başvermə şəraitləri barədə izahatı;

26.1.3.6. hadisənin başvermə faktını və təqsirli şəxsləri təsdiqləyən səlahiyyətli orqanlar tərəfindən təsdiqlənmiş sənədlər:

a) hadisənin sxemi, iştirakçılar barədə məlumatlar, inzibati iş üzrə qərar (yol-nəqliyyat hadisəsi zamanı);

b) yanğın barədə akt, yanğının səbəbi barədə rəy (ekspert arayışı), cinayət işinin qaldırılması (yaxud işin qaldırılmasından imtina) barədə qərar (yanğın zamanı);

c) gömrük yoxlaması barədə akt, inzibati iş üzrə qərar (itki, yükün beynəlxalq daşıma zamanı korlanması);

ç) hüquq-mühafizə orqanlarına məlumatın təsdiqlənməsi, cinayət işinin qaldırılması (işin qaldırılmasından imtina) barədə qərar;

26.1.3.7. bu Qaydaların 26.1.3.1, 26.1.3.2, 26.1.3.5 və 26.1.3.6-cı bəndlərində göstərilən sənədlər nüsxə şəklində, lakin sənədlərin orijinallarının təqdim edilməsi qeyri-mümkün olduğu hallarda onların tələb olunan qaydada təsdiqlənmiş surətləri təqdim olunmalıdır.

26.1.3.8. bu Qaydaların 26.1.3.6-cı bəndində göstərilən sənədlər onların Sığortalı tərəfindən qəbul edildiyi gündən etibarən 5 (beş) gündən gec olmayaraq, Sığortaçıya təqdim olunmalıdır;

26.1.4. Sığortaçının mülahizəsinə əsasən, sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün tələb olunan digər sənədlər.

Maddə 27. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri

27.1. Sığorta ödənişinin miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi qaydası bu Qaydalara əsasən Sığortalının Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

27.2. Hazırkı Qaydalar əsasında sığorta ödənişinə sənədli şəkildə təsdiq olunmuş aşağıdakı zərərlər aiddir:

27.2.1. “daşımaya/göndərilməyə qəbul olunmuş yükün itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına səbəb olan səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyət” riskinə görə zərərin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) yük dəyərinin (yükün tam məhv olduğu, yaxud itməsi hallarında), yaxud da onun dəyərinin aşağı düşməsi hallarında (yükün korlanması zamanı) ölçüsündə. Yükün dəyəri yük nəqliyyat qaiməsi, habelə

yükün həqiqi dəyərini təsdiq edən sənədlərlə (saticının ödənişə dair hesabı və hesab-faktura (qaimə), spesifikasiya, malın dəyərini ödənilməsinə dair ödəniş tapşırıqları və s.) müəyyən olunur.

b) korlanmış yükün bərpası ilə bağlı təmir işləri aparıldığı hallarda – hazırkı Qaydaların 8.4.9-cu bəndində göstərilən xərclər istisna edilməklə bərpa xərcləri həcmində;

27.2.2. “daşınan yük/konteyner vasitəsilə zərər vurulması nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında mülki məsuliyyət” riski üzrə zərərin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) üçüncü şəxslərin həyat və sağlamlığına zərər vurulması; Sığorta ödənişi məhkəmə qərarı əsasında sığorta məbləği həddində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada ödənilir.

b) üçüncü şəxslərin əmlakın məhv olması, korlanması; Sığorta ödənişi itirilmiş (korlanmış) əmlakın həqiqi dəyərində uyğun miqdarda həyata keçirilir. Üçüncü şəxslərin əmlakının həqiqi dəyəri satıcının hesabında göstərilən qiymətdən, o olmadıqda isə, əmlakın yerləşdiyi yerdə oxşar mal üçün olan bazar qiymətindən çıxış edərək müəyyən olunur.

Korlanmış əmlakın bərpası üzrə təmir işləri aparıldığı hallarda – hazırkı Qaydaların 8.4.9-cu bəndində göstərilən xərclər istisna olunmaqla, bərpa xərcləri həcmində.

27.2.3. “Sığortalının qoşqunun/konteynerin sahibi qarşısında onun daşıma zamanı itməsi, məhv olması, yaxud korlanması ilə bağlı mülki məsuliyyət” riski üzrə zərərin ödənilməsi ilə bağlı olaraq:

a) qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin itməsi, yaxud məhv olduğu hallarda – sığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş sığorta məbləği daxilində. Qoşqunun, konteynerin dəyəri onun bazar qiyməti əsasında müəyyən olunur. Qoşqunun məhv olması anlayışı onun bərpası üzrə zəruri xərclər onun bazar qiymətinin 90%-ni ötdüyü zaman baş verən korlanma mənasını verir. Qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin bazar qiyməti qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin yerləşdiyi ərazidə oxşar mal üçün qoyulan bazar qiymətindən çıxış edərək müəyyən olunur.

b) qoşqu (yarımqoşqu), konteyner korlandığı hallarda onun bərpası üzrə xərclər kompensasiya olunur, o cümlədən:

- ehtiyat hissələrinin və materialların dəyərində çəkilmiş xərclər;
- təmirin dəyəri (bərpa işlərinin aparılması) – hazırkı Qaydaların 8.4.9-cu bəndində göstərilən xərclər istisna olunmaqla, bərpa xərcləri həcmində;
- qoşqu, konteyner avadanlığının daşınması, sökülməsi və quraşdırılması üzrə xərclər.

27.2.4. Sığortalının xərclərinin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) zərərlərin aşağı salınması məqsədilə sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman çəkilən zəruri xərclər.

Bu cür xərclər, hətta müvafiq tədbirlər uğursuz olsa da və müqavilə üzrə digər zərərlərin ödənilməsi ilə onların müqavilə ilə müəyyən olunmuş sığorta məbləğini ötə bilmələrindən asılı olmayaraq, ödənilir. Göstərilən xərclər Sığorta müqaviləsinə əsasən müəyyən olunmuş sığorta məbləğinin sığorta hadisəsi nəticəsində vurulan zərərin ölçüsünə mütənəsib qaydada ödənilir.

Əgər Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, Sığortalının ödəməli olduğu zərərlərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər sığorta məbləğinin 10%-indən (on faizindən) çox olmamaq şərti ilə ödənilir;

b) sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman zərərlərin ödənilməsi məqsədilə Sığortalının çəkdiyi xərclərinin ödənişi üçün şəxslərin iddiaları (sığorta ödəmələri) tənzimləndikdən sonra həyata keçirilir.

27.3. Əgər Sığortalı yazılı razılıq əsasında və Sığortaçı ilə razılaşdırılmış ölçüdə (yazılı formada) vurulan zərərin əvəzini özü ödəmiş olarsa, bu zaman ödəniş Faydalanan şəxsin zərərin ödənilməsi üzrə tələblərinin Sığortalı tərəfindən təmin edilməsi barədə tələb olunan qaydada rəsmiləşdirilmiş yazılı bildiriş, habelə hazırkı Qaydaların 26-cı maddəsində sadalanan sənədlər onun tərəfindən təqdim olunduğu halda Sığortalıya ödənilə bilər.

27.4. Sığortaçı Faydalanan şəxslə yazılı razılıq əsasında korlanmış əmlakın təmirini sığorta ödənişi hesabına təşkil və ona görə müvafiq ödənişi həyata keçirmək hüququna malikdir. Yerinə yetirilmiş təmir işlərinin keyfiyyətinə görə Faydalanan şəxs qarşısında məsuliyyət təmiri həyata keçirmiş şəxsin üzərinə düşür.

27.5. Əgər zərər bir neçə Faydalanan şəxsə vurulmuşsa və zərərin ümumi həcmi sığorta məbləğini və ya məsuliyyət limitini ötmüş olarsa, bu zaman hər bir Faydalanan şəxs üçün ödəniş ona vurulan zərərin ölçüsünün sığorta ödəmələri həyata keçirildiyi anda Sığortaçıya məlum olan bütün Faydalanan şəxslərə vurulmuş zərərin bərabər nisbətində mütənəsib qaydada ödənilir.

27.6. Sığorta müqaviləsində azadolma məbləği nəzərdə tutulduğu halda, sığorta ödənişi azadolma məbləği qədərində ödənilir.

27.7. Sığorta ödənişinin verilməsi zamanı Sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən Sığortalının ona ödəməli olduğu vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.

27.8. Qanunvericilikdə və bu Qaydalarda nəzərdə tutulan sığorta ödənişindən imtina halları istisna olunmaqla, Sığortaçı bu Qaydaların 30-cu maddəsində göstərilən sənədləri aldıqdan sonra 30 iş günü ərzində

Sığorta aktını tərtib edir və razılaşdırılması üçün bu sənədi Sığortalıya təqdim edir, yaxud da sığorta ödənişinin verilməsindən imtina olunduğu halda imtinanın səbəblərini əsaslandırmaqla Sığortalıya yazılı məlumat verir.

27.9. Sığortaçı aşağıdakı hallarda hazırkı Qaydaların 27.8-ci bəndində göstərilən müddəti uzatmaq hüququna malikdir:

a) sığorta hadisəsinin baş verməsindən irəli gələn zərərin miqdarının müəyyən olunması məqsədilə əlavə ekspertiza təyin olunduqda. Əlavə ekspertizanın aparılmasına dair xərclər onun təyin edilməsinə təşəbbüs göstərən tərəfin üzərinə düşür;

b) baş vermiş hadisə ilə bağlı sənədlərin təqdim olunması, başvermə şəraitlərinin aydınlaşdırılması, habelə zərərin miqdarının təyin olunması cinayət, yaxud mülki, ya da inzibati hüquqpozma barədə iş üzrə icraatın nəticələrindən asılıdır.

Hazırkı bənddə qeyd olunan vəziyyətlərlə əlaqədar olaraq, bu Qaydaların 27.8-ci bəndində göstərilən müddət əlavə ekspertizanın, yaxud da cinayət və ya mülki iş üzrə icraatın nəticələri Sığortaçıya təqdim olunduğu və məhkəmənin qərarı qanuni qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən hesablanır.

27.10. Sığorta ödənişinin verilməsi sığorta aktı həm Sığortaçı, həm də Sığortalı tərəfindən imzalandıqdan sonra 15 iş günü ərzində həyata keçirilir.

27.11. Qanunvericilikdə və ya bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş əsaslar aşkar olunduqda və ya əmələ gəldikdə, Sığortaçı verilmiş sığorta ödənişinin geri qaytarılması tələbini irəli sürmək hüququna malikdir.

Maddə 28 . Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları

28.1. Əgər Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıdakı halların nəticəsində müvafiq çıxan istənilən zərərlərin bu sığorta ilə əvəzi ödənilmir və sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edilir:

28.1.1 bu Qaydaların 18.1 və 20.1-ci bəndlərinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində, o cümlədən sığorta predmeti və (və ya) sığorta hadisəsi barəsində Sığortalının Sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində Sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq həmin mənafeləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda ;

28.1.2. Sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən edilmiş hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

28.1.3. Sığorta müqaviləsi və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

28.1.4. Sığortalının dəymiş zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o halda imtina edilə bilər ki, Sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə qalardı;

28.1.5. Sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına Sığortalı tərəfindən müvafiqlik törədilməsi;

28.1.6. Sığortalının zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsdən alması; zərər vuran şəxsin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir;

28.1.7. baş vermiş hadisənin Sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

28.1.8. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının tam və ya onun ilk hissəsinin ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan sonra baş verməsi halında sığorta haqqı ödənilməmiş olduqda;

28.1.9. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının növbəti hissəsinin müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda.

Maddə 29. Sığortalının və Sığortaçının hüquqları və vəzifələri

29.1. Sığortalının hüquqları aşağıdakılardır:

29.1.1. Qanunvericiliyə uyğun olaraq, Sığortaçı haqqında məlumat əldə etmək;

29.1.2. sığorta hadisəsinin baş vermə şəraitinin araşdırılmasında iştirak etmək;

29.1.3. Sığortaçının sığorta ödənişini verməkdən imtina etməsi ilə bağlı qərarından şikayət etmək;

29.1.4. Qanunvericiliyə və hazırkı Qaydalara müvafiq şəkildə sığorta müqaviləsini vaxtından əvvəl xitamlandırmaq tələb etmək.

29.2. Sığortalının vəzifələri aşağıdakılardır:

29.2.1. sığorta haqqını (haqlarını) vaxtında və tam həcmdə ödəmək;

29.2.2. sığorta müqaviləsi bağlanan zaman ona məlum olan, sığorta riskinin qiymətləndirilməsi üçün zəruri əhəmiyyət kəsb edən bütün vəziyyətlər, habelə sığorta obyektinə əlaqədar bağlanmış bütün sığorta

müqavilələri barədə Sığortaçıya məlumat vermək;

29.2.3. Sığortalıya sığorta hadisəsinin baş verməsinə gətirib çıxara bilən hadisə barədə məlumat çatan kimi, bu zaman sığorta hadisəsi barədə hökmən əlavə yazılı xəbərdarlıq təqdim etməklə onun başvermə şəraitləri barədə bütün məlum informasiyanı göstərərək, istənilən mümkün üsulla Sığortaçıya həmin hadisənin baş verməsi barədə dərhal məlumat vermək.

29.2.4. sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman mümkün zərərlərin qarşısının alınması və (yaxud) azaldılması üzrə məqbul və mümkün tədbirlər görmək.

29.2.5. Sığortaçının üçüncü şəxslərə zərər vurulmasına səbəb olmuş hadisənin araşdırılması prosesi barədə müntəzəm surətdə məlumatlandırmaq;

29.2.6. Sığortaçının ilkin yazılı razılığı olmadan Faydalanan şəxs tərəfindən irəli sürülən tələblərin tənzimlənməsi ilə ağılı öz üzərinə bu və ya digər öhdəliklər götürməmək;

29.2.7. Sığortaçının vurulmuş zərərin kompensasiya olunması barədə irəli sürülən bütün tələb və iddialar, Faydalanan şəxs tərəfindən məhkəməyə iddia ərizəsinin verilməsi barədə dərhal məlumatlandırmaq;

29.2.8. baş vermiş sığorta hadisəsi nəticəsində Faydalanan şəxsə dəymiş ziyanın ödənilməsi üzrə məhkəmə qərarının çıxarılması ilə bağlı dərhal Sığortaçının məlumatlandırmaq (sənədin əslini sonradan təqdim etmək şərti ilə telefon, faks, elektron poçt vasitəsilə);

29.2.9. sığorta ödənişi barədə yazılı ərizəni, sığorta hadisəsinin baş verməsini və dəymiş zərərin miqdarını təsdiqləyən bütün zəruri sənədləri (hazırkı Qaydaların 26-cı maddəsi) Sığortaçıya təqdim etmək;

29.2.10. sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman Sığortalının digər sığorta şirkətləri ilə daşıyıcının/ekspeditorun mülki məsuliyyətinin sığortalanması üzrə bağladığı bütün qüvvədə olan müqavilələr barədə Sığortaçıya yazılı məlumat vermək;

29.2.11. sığorta müqaviləsinə əlavə olunan təlimatlara, habelə Sığortaçının digər yazılı göstərişlərinə əməl etmək.

29.3. Sığortaçının aşağıdakı hüquqları var:

29.3.1. sığortaya qəbul olunan risk barədə Sığortalı tərəfindən təqdim edilmiş məlumatı yoxlamaq;

29.3.2. əgər müqavilə bağlandıqdan sonra Sığortalının Sığortaçıya sığorta hadisəsinin baş verməsi məlumatının və mümkün zərərlərin ölçüsünün müəyyən olunması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etmiş ona məlum olan şəraitlər barədə bilə-bilə yalan məlumatlar verdiyi müəyyən olduğu təqdirdə bağlanmış sığorta müqaviləsinin qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada qüvvədən düşmüş hesab olunduğunu tələb etmək.

29.3.3. sığorta müqaviləsinə xitam verilməsini və Sığortalı tərəfindən sığorta haqlarının, o cümlədən əlavə sığorta haqqının ödənilməsi üzrə öhdəliklərin icra olunmaması, yaxud da lazımınca icra olunmaması hallarında sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi səbəbindən yaranan zərərlərin ödənilməsini tələb etmək;

29.3.4. sığorta hadisəsinin səbəblərini və baş vermə şəraitlərini müstəqil surətdə aydınlaşdırmaq;

29.3.5. korlanmış əmlakın müayinəsində iştirak etmək;

29.3.6. vurulmuş ziyanın ödənilməsi ilə bağlı məsələlərdə Sığortalı adından və onun tapşırığı ilə çıxış etmək.

29.3.7. Sığortalının tapşırığı ilə öz üzərinə Sığortalı adından məhkəmə orqanlarında işlərin aparılmasında iştirak etmək, habelə Faydalanan şəxs tərəfindən irəli sürülən iddia tələbləri ilə bağlı bəyanatlar vermək (lakin Sığortaçının bu hərəkətləri onun tərəfindən özünün sığorta ödənişini həyata keçirmək öhdəliyinin tanınması kimi qiymətləndirilə bilməz);

29.3.8. qanunla müəyyən olunmuş qaydada Sığortalıya qarşı irəli sürülən tələblərin ölçüsünü təkzib etmək.

29.3.9. olmadığı təqdirdə sığorta hadisəsinin baş verməsi faktının müəyyən olunmasını və vurulmuş zərərin miqdarının təyin edilməsini qeyri-mümkün edən konkret şəraitlər nəzərə alınmaqla, kommersiya sirri kimi məlumatlar da daxil olmaqla Sığortalıdan əlavə məlumat və informasiya tələb etmək;

29.3.10. Sığortalı tərəfindən hazırkı sığorta qaydaları və sığorta müqaviləsinin şərtləri pozulduğu hallarda sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi;

29.3.11. Qanunvericiliklə nəzərdə tutulan digər hərəkətləri yerinə yetirmək.

29.4. Sığortaçının vəzifələri aşağıdakılardır:

29.4.1. sığorta müqaviləsi bağlanan zaman Sığortalını hazırkı Qaydalarla və avtomobilə yük daşıyıcının/ekspeditorun mülki məsuliyyət sığortası müqaviləsinin şərtləri ilə tanış etmək;

29.4.2. hazırkı Qaydaların 27.8-ci bəndində müəyyən olunmuş müddətdə sığorta hadisəsinin sığorta məhkəməsinə kimi təsdiqlənməsi, yaxud təsdiqlənməməsi barədə qərar qəbul etmək.

29.4.3. sığorta hadisəsi üzrə zərər faktı, səbəbləri və miqdarı barədə məsələlərin tənzimlənməsi üçün bütün zəruri sənədlər Sığortalı və Faydalanan şəxs tərəfindən təqdim olunduqdan sonra sığorta aktı tərtib etmək və hazırkı Qaydaların 27.10-cu bəndində müəyyən olunmuş müddətdə sığorta ödənişini həyata keçirmək;

29.4.4. Sığortalının əmlak vəziyyəti, sığorta obyektinin vəziyyəti, şərtləri və xüsusiyyətləri barədə məlumatları, habelə qanunvericilik aktları ilə ziddiyyət təşkil etmədiyi təqdirdə, sığorta müqaviləsinin

bağlanması ilə əlaqədar olaraq bildirilən digər məxfi məlumatı açıqlamamaq.

29.5. Sığortalı və Sığortaçı biri-biri ilə münasibətdə həm də qanunvericiliyin və bu Qaydaların müddəalarından irəli gələn digər hüquq və vəzifələrə malik ola bilərlər.

Maddə 30. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımi qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 31. Mübahisələrin həlli qaydası

Bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn mübahisələr Sığortaçı ilə Sığortalı arasında danışıqlar yolu ilə, tərəflər razılığa gələ bilmədikdə isə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir.

Maddə 32. Avtomobilə yük daşıyıcısının məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri

32.1. Daşıyıcı qismində çıxış edən Sığortalının mülki məsuliyyət riskinin sığortalanması daşıma fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə lisenziya olduğu şərtlər daxilində həyata keçirilən daşımalara şamil edilir (əgər lisenziyalaşdırma tələbi mövcud qanunvericiliklə müəyyən olunmuşsa).

32.2. Barələrində sığorta müqaviləsinin bağlandığı nəqliyyat vasitələrinin tərkibinin kəmiyyət və (yaxud) keyfiyyət etibarilə dəyişdirilməsi məqsədilə Sığortalı nəqliyyat vasitələrinin yeni siyahısını əlavə etməklə Sığortaçıya yazılı şəkildə məlumat verir. Göstərilən dəyişikliklər Əlavə razılaşma rəsmiləşdirmək yolu ilə Sığorta müqaviləsi Tərəflərinin razılığı əsasında həyata keçirilir və bu zaman Sığortaçı sığorta haqqının yenidən hesablanmasını aparmaq hüququna malikdir.

Maddə 33. Ekspeditorun məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri

33.1. Ekspeditor qismində çıxış edən Sığortalının fəaliyyətinə yükün daşınması ilə bağlı xidmətlərin təşkil olunması və (yaxud) yerinə yetirilməsi daxildir. Sığortalının, barəsində sığorta həyata keçirilən fəaliyyəti sığorta müqaviləsində (sığorta şəhadətnaməsində) göstərilir. Bu zaman mal-nəqliyyat qaiməsində ekspeditor qismində Sığortalı, daşıyıcı qismində isə Sığortalının daşıyıcı-kontragenti göstərilməlidir.

Sığorta nəqliyyatla göndərmə müqaviləsi üzrə cəlb olunmuş, daşıma fəaliyyətini həyata keçirməyə dair lisenziyası olan Sığortalı və (yaxud) daşıyıcılar tərəfindən həyata keçirilən daşımalara şamil olunur (əgər lisenziyalaşdırma tələbi qanunvericiliklə müəyyən olunmuşsa). Yuxarıda göstərilən lisenziya dayandırıldığı, geri götürüldüyü və ya qüvvədə olma müddəti başa çatdığı zaman ekspeditor qismində çıxış edən Sığortalının məsuliyyət sığortası lisenziyanın dayandırıldığı, geri götürüldüyü və ya qüvvədə olma müddəti başa çatdığı zaman həyata keçirilən daşımalara şamil edilmir.

33.2. Hazırkı Qaydalara əsasən, Sığortalının aşağıdakılar vasitəsilə həyata keçirilən nəqliyyat-ekspeditor xidmətləri ilə bağlı mülki məsuliyyət riskinin sığortalanması nəzərdə tutula bilər:

a) əlavə nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərinin göstərilməsi yolu ilə;

b) öz, yaxud icarəyə verilmiş nəqliyyat vasitələri ilə (hazırkı Qaydaların 2.3-cü bəndinə müvafiq olaraq);

c) Sığortalının daşıyıcılarını-kontragentlərini cəlb etməklə; "Sığortalı tərəfindən barələrində sığortanın həyata keçirildiyi daşıyıcılar qismində cəlb olunan nəqliyyat təşkilatlarının siyahısı" Əlavəsi tərtib olunduğu zaman Sığortalı daşıyıcının adını, hüquqi ünvanını, əlaqə telefonunu, faksını və sığorta şirkətinin adını göstərməklə (əgər qəbul oluna biləndirsə) daşıyıcıda qüvvədə olan mülki məsuliyyət sığortası barədə hər hansı bir müqavilənin olması ilə bağlı məlumatları göstərməlidir.

ç) subekspeditorları cəlb etməklə; "Sığortalı tərəfindən barələrində sığortanın həyata keçirildiyi daşıyıcılar qismində cəlb olunan nəqliyyat təşkilatlarının siyahısı" Əlavəsi tərtib olunduğu zaman, Sığortalı subekspeditorun adını, hüquqi ünvanını, əlaqə telefonunu, faksını və sığorta şirkətinin adını göstərməklə (əgər qəbul oluna biləndirsə) subekspeditor qüvvədə olan mülki məsuliyyət sığortası barədə hər hansı bir müqavilənin olması ilə bağlı məlumatları göstərməlidir.

d) konkret, o cümlədən nümunəvi nəqliyyat-ekspeditor müqavilələrinin şərtləri əsasında; Bu halda Sığortalı sığorta haqqında ərizəyə nəqliyyat-ekspeditor müqavilələrinin (öz sifarişçiləri ilə) və daşıma müqavilələrinin (daşıyıcılarla) möhürlə təsdiqlənmiş nümunəvi formalarını əlavə etməlidir.

Ekspeditor fəaliyyətinin sığortalanmasının həyata keçirilməsi zamanı istifadə olunan yuxarıda göstərilən müqavilə formaları Sığortaçı tərəfindən imzalanır. Sığortalı və Sığortaçı tərəfindən imzalanmış nümunəvi nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi formaları sığorta müqaviləsinin ayrılmaz hissəsi olurlar.

33.3. Hazırkı Qaydaların 33.2-ci bəndinə uyğun olaraq, Sığortalının öhdəlikləri üçüncü şəxslər tərəfindən icra olunduğu zaman Sığortalı cəlb olunmuş üçüncü şəxsləri Sığorta müqaviləsinin şərtləri ilə tanış etməlidir.

33.4. Barələrində sığortanın həyata keçirildiyi (hazırkı Qaydaların 33.2-ci bəndi) nəqliyyat vasitələrinin tərkibində kəmiyyət və (yaxud) keyfiyyət etibarilə, habelə cəlb olunan daşıyıcıların və subekspeditorların siyahısında dəyişikliklər baş verdiyi halda, Sığortalı nəqliyyat vasitələrinin, daşıyıcıların və subekspeditorların yeni siyahısını əlavə etməklə Sığortaçıya yazılı şəkildə məlumat verir. Göstərilən dəyişikliklər Əlavə razılaşma tərtib etmək yolu ilə Sığorta müqaviləsi üzrə tərəflərin razılığı əsasında həyata keçirilir və bu zaman Sığortaçı sığorta haqqının yenidən hesablanması aparmaq hüququna malikdir.

AVTOMOBİLLƏ YÜK DAŞIYICILARININ, EKSPEDİTORLARIN MÜLKİ MƏSULİYYƏTİNİN SİĞORTALANMASI ÜZRƏ TARİF DƏRƏCƏLƏRİNİN HESABLANMASI VƏ İQTİSADİ ƏSASLANDIRILMASI

Bu Qaydalara müvafiq olaraq, bu sığorta növü üzrə aşağıdakı risklər bəyan olunur və sığorta təminatı ilə əhatə olunurlar:

- daşımaya/göndərilməyə qəbul edilmiş yükün itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına görə səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyət;
- daşınan yük/konteynerlə zərər vurulması nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət;
- daşıma prosesi zamanı qoşqunun/konteynerin itməsi, məhv olması, yaxud korlanması nəticəsində Sığortalının onun sahibi qarşısında mülki məsuliyyəti;
- Sığortalının xərcləri.

Sığorta müqaviləsində bu risklərdən biri və ya bir neçəsi rast gələ bilər.

Bu sığorta növü üzrə tarif dərəcələri məlum metodika əsasında hesablanır.

Hesabat üçün məlum düsturlara daxil olan kəmiyyətlərin aşağıdakı qiymətləri götürülmüşdür:

- gözlənilən müqavilələrin sayı $n = 15$;
- bir müqavilə üzrə orta sığorta məbləği $S = 250\ 000$ man ;
- orta sığorta ödənişi $S_0 = 40\ 000$ man ;
- sığorta hadisəsinin baş vermə ehtimalı $q = 0,0052$;
- $\gamma = 0,90$ və $\alpha(\gamma) = 1,3$.

Netto-dərəcənin əsas hissəsi üçün:

$$T_{\text{əs}} = 100 \times 40\ 000 \times 0,0052 / 250\ 000 = 0,08 \text{ man ;}$$

Risk üstəliyi isə:

$$T_r = 1,2 \cdot 0,08 \cdot 1,3 \cdot \sqrt{\frac{1 - 0,0052}{15 \cdot 0,0052}} = 0,45 \text{ man olar.}$$

Ümumi netto-dərəcə:

$$T_n = T_{\text{əs}} + T_r = 0,08 + 0,45 = 0,53 \text{ man təşkil edir.}$$

Tarif dərəcəsinin strukturu: 70 % -netto-dərəcə, 29% - işlərin aparılması xərci, 1% - mənfəət.

Brutto-dərəcə üçün məlum $T_b = T_n / (1 - f)$ düsturundan (f – yüklənmə və burada $f = 30\%$) istifadə etməklə $T_b = 0,76$ man alırıq.

Sığortaçı müəyyən maliyyə nəticələri və bazar münasibətləri mülahizələrini əsas tutaraq tarif dərəcələrini və brutto-dərəcənin strukturuna daxil olan yüklənmə faizini, o cümlədən yüklənməni təşkil edən komponentlərin faizini fərqli müəyyən edə bilər.